

NECROPOLA FEUDAL-TIMPURIE DE LA NALBANT (JUDEȚUL TULCEA)

G. SIMION

La sesiunea de comunicări a muzeelor organizată de C.S.C.A. în 1964 s-a prezentat comunicarea asupra cercetărilor făcute în 1961 și 1962 la necropola ce formează subiectul și al actualei lucrări¹.

Nepublicarea încă a acelor comunicări, ca și rezultatele unei alte campanii din 1967 ne-au determinat să reluăm tema într-un nou documentar, în scopul de a contribui, alături de alte asemenea descoperiri, la elucidarea problemelor majore ce preocupaștiința românească, referitoare la etapele formării poporului român.

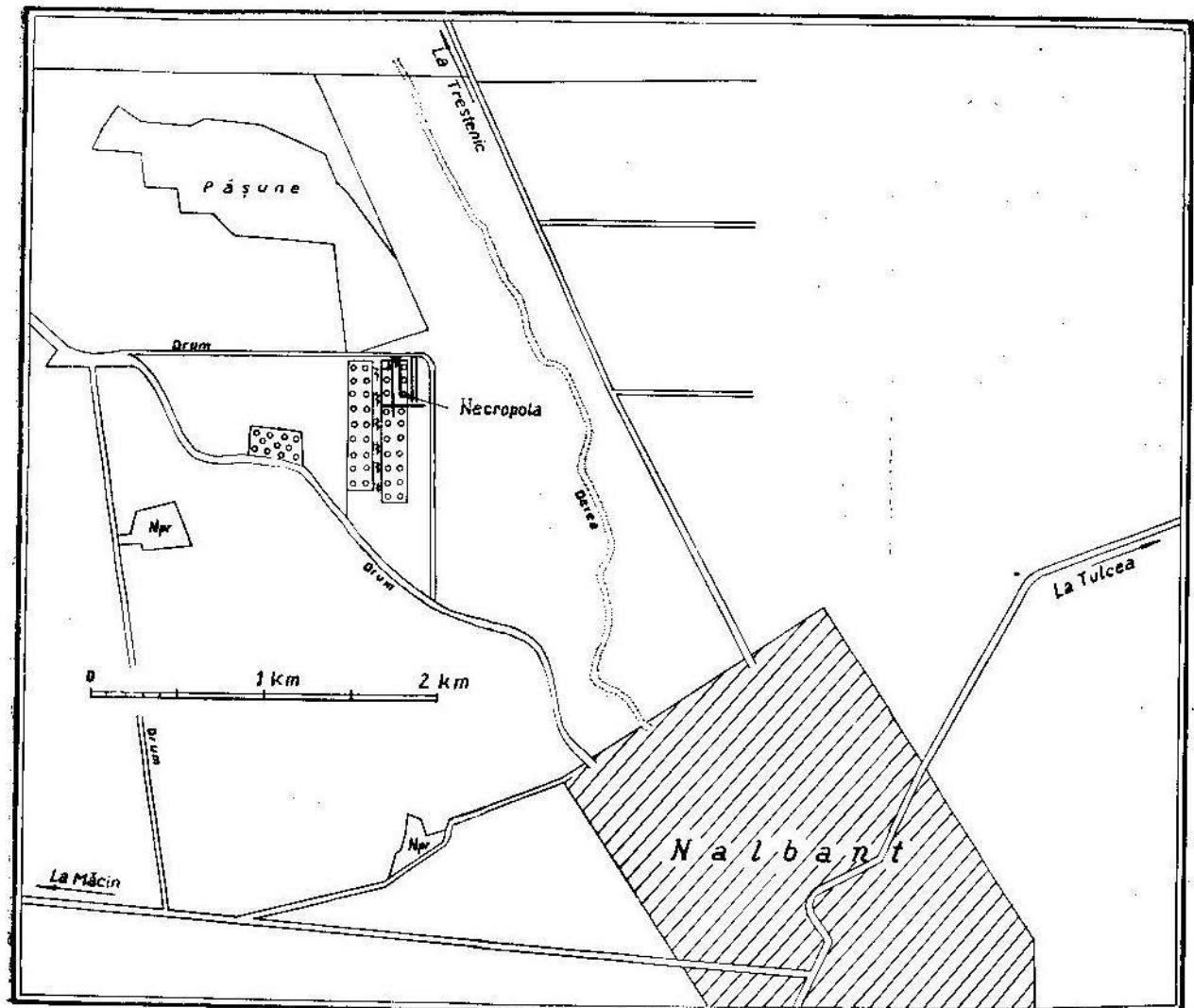
Descoperirile de la Nalbant se încadrează-după cum vom vedea — prin prezentarea materialului arheologic, în aria acelei culturi Dridu, cultură care prin analiza conținutului său a elucidat problema genezei poporului român în etapa finală și a jalonat verigile acestei evoluții, atât pentru perioadele ante sau proto-Dridu, ca și pentru post-Dridu².

Necropola feudal-timpurie de la Nalbant este situată la 2 km, N—V de comuna cu același nume, pe o pantă ce coboară lin din punctul numit „La Taptic“ în direcția vest, spre sat (Pl. I/2).

Spre partea de est, pantă se accentuează și firul văii este udat de un affluent al Taitei, denumit de localnici cu numele comun de „dereau“. Pe versanturile ce se profilează de o parte și de alta ale derelei, din imediata vecinătate a Tapticului se găsesc la suprafață materiale arheologice ce aparțin mai multor epoci istorice. Locul a fost numit de locitorii Nalbantului „La comoară“.

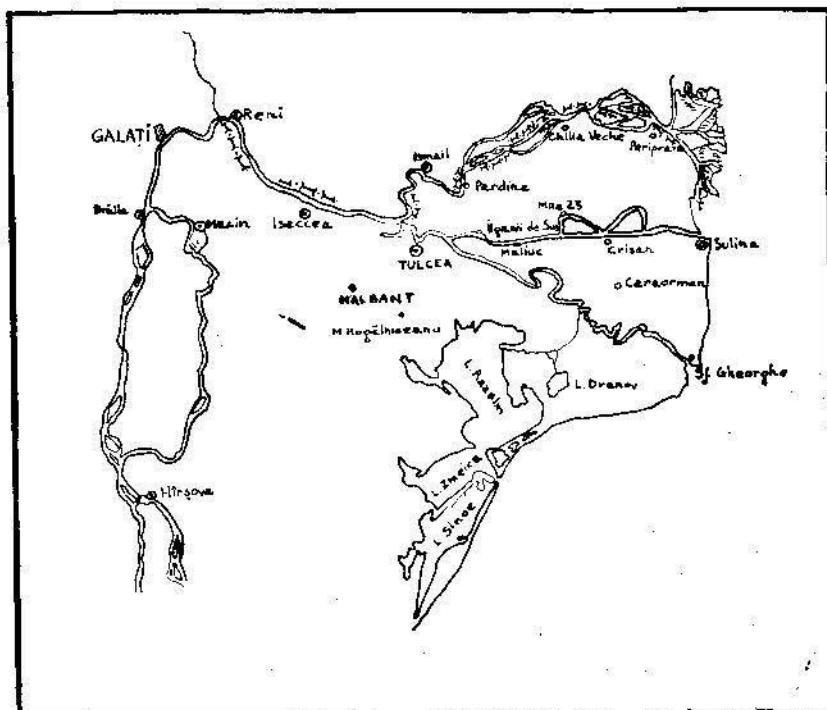
¹ Gavrilă Simion, *Necropola feudal-timpurie de la Nalbant*, rezumat în Revista Muzeelor — II, număr special 1965, p. 447—448.

² I. Nistor, *Les données archéologiques et le problème de la formation du peuple roumain*, în Revue roumaine d'Histoire, 3, 1964, p. 383—420; Eug. Zaharia, *Săpăturile de la Dridu — contribuție la arheologia și istoria perioadei de formare a poporului român*, Buc. 1967, p. 10, 135—165. Dan Gh. Teodoru, *Contribuții la cunoașterea culturii Dridu pe teritoriul Moldovei*, în S.C.I.V., tomul 19, nr. 2, p. 227. Buc. 1968, Bucur Mitrea, *Unele probleme în legătură cu necropola feudală de la Izvorul (r. Giurgiu)*, în S.C.I.V., tomul 18, nr. 3, Buc. 1967, p. 444 și urm., unde se găsește și bibliografia referitoare la prezentarea acestor probleme de poziții deosebite de către M. Comșa, ca și observațiile lui P. Diaconu și contribuțiile altor cercetători.

Pl. I b. Harta zonei Nalbant cu punctul „La taptic” hașurat.

La începutul secolului, în aceste puncte bine împădurite atunci, materialul arheologic era mult mai bogat și formele locuințelor se mai conturau încă la suprafață, fiind menționate de preotul Ursăchescu în paginile monografiei sale despre comuna Nalbant (tipărită în 1910), ca rămășițele unei aşezări distrusă în războiul rusο-turc de la sfîrșitul

Pl. I. 1) Harta județului Tulcea.

secolului al XVIII-lea. „La Taptic“ și „La comoară“ erau locurile de unde oamenii au luat în permanență piatră pentru diferite construcții și unde cu ocazia diferitelor lucrări agricole, se scoteau foarte multe materiale arheologice sub formă de vase, căramizi etc.

Arăturile adânci care s-au efectuat în toamna anului 1961 la Taptic, executate pînă la adîncimea de 40 cm, au scos la suprafață numeroase fragmente ceramice ce prezintau un interes deosebit pentru perioada în care se cristaliza procesul de formare a poporului român. Concomitent a fost scos și un fragment de inscripție, scris pe o coloană de piatră (fig. 1).

Caracterul următoarelor lucrări agricole, ce aveau să se facă în acest loc, au impus o intervenție imediată. Săpăturile efectuate în cadrul a trei campanii : 1961 (S I, S II, S III, S IV, S V, S VI și S VII), 1962 (S VIII și S IX) și în 1967 (S X și S XI), (Pl. II) au avut un ca-

S.IV

S.I

S.V

S.III

S.II

S.IX

S.VI

S.VII

S.VIII

LEGENDA

- ○ Plantăție veche
- ○ Plantăție nouă
- ‡ ‡ Vîță de vie
- • Morminte

S C A R A
0 5 10 20 30 40 50 m

racter de salvare, dar în același timp și de documentare. Prin secțiunile săcate s-a urmărit cercetarea terenului cu plantație de pomi, unde dezvoltarea ulterioară a acestora avea să sistene sănătirea pământului, cît și stabilirea ariei acestui punct arheologic.

Prin investigațiile făcute s-a putut stabili că foarte multe morminte au fost distruse în decursul timpului prin sădirea viței de vie, a pomilor fructiferi și tot datorită acestor cauze, cca. 50% din suprafața necropolei nu mai poate fi cercetată. Cei 2 540 m² cercetați (Pl. II) printre rîndurile plantației și în afara ei constituie cca. 20% din suprafața ce mai poate fi încă cercetată.

Observațiile stratigrafice făcute în timpul cercetărilor ne permit să facem afirmația că gropile mormintelor de incinerare au fost făcute în solul arat ce a depășit pe cel vegetal și în cel de culoare cenușie care continuă din arătură pînă la 0,80 m, iar gropile pentru cei inhumati ajung în stratul steril-galben pînă la 1,10—1,20 m.

Faptul că urnele se află îngropate la o adîncime mică, între cca. 20—25 cm și 80 cm, față de suprafața actuală a solului (Pl. III/1 și 3), a determinat ca majoritatea lor să fie distruse sau deranjate de ultima arătură (1961), contribuind astfel la nereușirea întocmirii unei stratigrafii precise, atât de necesară unei asemenea situații (Pl. III/2, 3, 4 și 5).

Pe suprafață săpată au fost descoperite 141 morminte (M) (Pl. II). Acest prim rezultat nu poate stabili o concluzie definitivă asupra întregului aspect cultural, dar aduce o lumină bine pronuntată asupra evoluției acestui facies ce aparține unei majorități de populație bine definită din punct de vedere etnic.

Aspectul ritual este întlnit în ambele forme : a) morminte de incinerare și b) morminte de inhumare, sisteme cunoscute cu anumite particularități în mai multe localități din Dobrogea³ și în alte zone din sudul Dunării⁴, precum și restul țării⁵.

³ Vlad Zirra, Двубрядобий могильник ранефеодальной эпохи б капил Виilor-Истрия (Cimitirul dublu ritual din epoca feudalismului-timpurii de la Capul Viilor-Istria), în Dacia, N.S., VII, 1963, p. 355—412; Em. Condurachi și colaboratorii, *Santierul arheologic Histria*, în M.C.A. IV, 1957, p. 74; D. M. Pipidi și col. Raport, în M.C.A. V, 1959, p. 312—317; Em. Condurachi și col., *Santierul Histria*, în M.C.A., VI, 1959, p. 299—300; M. Comsa, A. Rădulescu și N. Harăuchi, *Necropola de incinerare de la Castelu*, în M.C.A., VIII, 1962, p. 649—658; Eug. Comsa, *Cîteva descoperiri arheologice din raionul Medgidia*, în M.C.A., IV, 1957, p. 325, 334; Bucur Mitrea și Niță Anghelușcu, *Săpăturile de la Satu Nou*, în M.C.A., V, p. 535—540; B. Mitrea, *Săpăturile de la Satu Nou*, în M.C.A., VI, p. 579—592. Idem M.C.A., VIII, 1962, p. 643—648; Idem M.C.A., VII, p. 534—558; M. Chisvasi-Comsa, *Unele concluzii istorice pe baza ceramică din sec. VI—XII*, în S.C.I.V., tom VIII, nr. 1—4, 1957, p. 267—294; M. Comsa, *Cu privire la evoluția culturii balcanodunărene în sec. IX—XI*, în S.C.I.V., XIV, 1961, 1, p. 107—120; C. Cirjan, *Cimitirul feudal-timpuriu de la Cirliga-Ostrov*, în Pontice-I, Muz. de Arheologie C-ță, p. 409—423.

⁴ Dimitrie II. Dimitrov, Ранносредобековен Некропол при горо Разделна, Arheologia-Sofia, 3—4, 1959, p. 55—60; M. Comsa, Contribuții la cunoașterea culturii străromâne, în S.C.I.V. 2, tom. 19, 1968, p. 87 și urm.

⁵ D. Berciu și col. *Săpăturile de informare de la Costinu și Ghizdaru*, în M.C.A., VII p. 294; C. Preda, *Săpăturile de salvare de la Olteni*, M.C.A., VII,

Cele mai numeroase sunt mormintele de incinerație, în număr de 137 (97 în campanile din 1961 și 1962 și 40 în 1967), din cuprinsul cărora se pot remarca mai multe forme rituale, distingindu-se 2 tipuri de morminte și fiecare cu mai multe variante.

1) Morminte în groapă⁶, cînd oasele incinerate au fost depuse :

a) direct în groapă, fără nici un alt inventar (M 13, 86, 92, 97 și 104) sau cu inventar (M 47 și 137. Pl. IV/1. Inventarul este foarte sărac, alcătuit dintr-un singur obiect. La M 137 s-a găsit o cataramă din fier (Pl. VI), iar la M 47 un virf de săgeată sau de la lama unui cuțit din fier ;

b) cu oasele incinerate depuse în groapă pe un aranjament din bolovani de piatră (M 114 și 115), sau împachetate de o stivuire de pietre, aranjate cu multă grija (M 15 și 31). Pl. IV/2. Să din această formă s-au găsit morminte cu inventar (M 15 și 31) care constă din fragmente de la virful unor lame de cuțite și morminte fără inventar (M 114 și 115).

2) Morminte în urnă. Din acest tip se disting următoarele variante :

a) Morminte cu urnă depusă în groapă fără a fi protejată de nici o piatră sau alt vas. Numărul acestora este dominant, înregistrîndu-se cifra de 104 morminte (Pl. IV/3).

b) Morminte cu urne cu capac din bolovani sau placă din gresie nisipoasă (M 36, 51, 76, 118).

c) Morminte cu urnă cu capac și cu una sau mai multe pietre în jurul ei (M 27, 67, 98, 122).

d) Morminte cu urnă cu capac și împachetată cu bolovani de piatră (M 103).

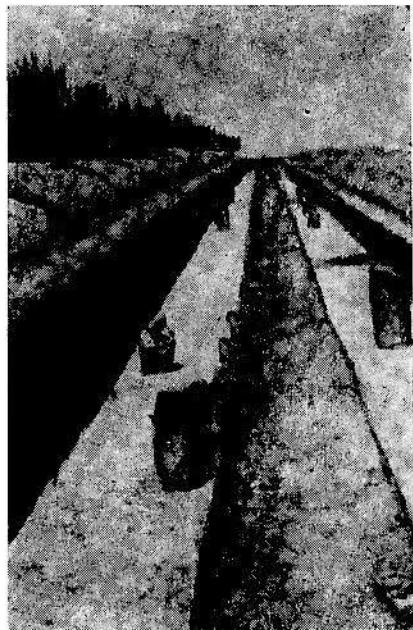
e) Morminte cu urnă fără capac, înconjurate cu una sau mai multe pietre în jur. Pl. IV/3 (M 34, 52, 82, 106, 126, 127, 128, 133, 137, 138, 140).

f) Morminte cu urnă fără capac, așezată pe un pat de piatră (M 116) și împachetată foarte neglijent de două sau mai multe pietre (M 49).

În ceea ce privește inventarul din interiorul mormintelor, este destul de sărac și uniform aproape, constând doar din fragmente de lame de cuțite și virfuri de săgeți din fier. El este întlnit la un

p. 508—509 : Idem, *Săpăturile de la Alexandria*, cap. II — Așezarea feudal-timpurie, în M.C.A., VI, 1959, p. 261—262 ; B. Mitrea, *Săpăturile de salvare de la Sultana*, M.C.A., VIII, 1962, p. 667—673 ; Vlad Zirra, *Cercetări feud. timpurii de la Illeana-Poduri*, M.C.A., V, p. 505 ; Atton Nițu și D. Teodoru, *Sondajul din așezarea prefeudală de la Spinoasa*, în M.C.A. IV, 1959, p. 485—491. penîru Moldova vezi : Dan Gh. Teodor, *Contribuții la cunoașterea culturii Dridu*, L.c.v. nota 2, unde se dă și o bibliografie completă pentru această zonă.

⁶ I. Nestor, *La nécropole slave d'époque ancienne de Sărata-Monteoru*, în Dacia, N.S., I, p. 289—295 ; I. Nestor și Eugenia Zaharia, *Săpăturile de la Sărata-Monteoru din 1955*, în M.C.A., IV, 1957, p. 188 ; I. Nestor, *Slavii pe teritoriul R.P.R., în lumina documentelor arheologice*, în S.C.I.V., X, 1959, 1 p. 49—62 ; M. Comsa, *Slavii pe teritoriul R.P.R., în sec. VI-IX în lumina cercetărilor arheologice*, în S.C.I.V. V, 1959, 1, p. 65 ; V. Zirra, L.C., în Dacia, N.S. VII, 1963, p. 355—412.

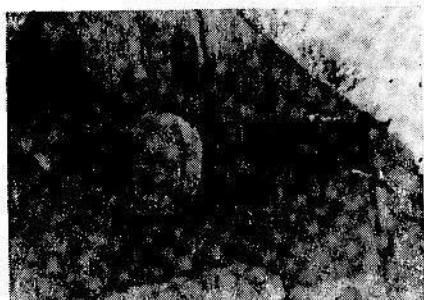
1

2

3

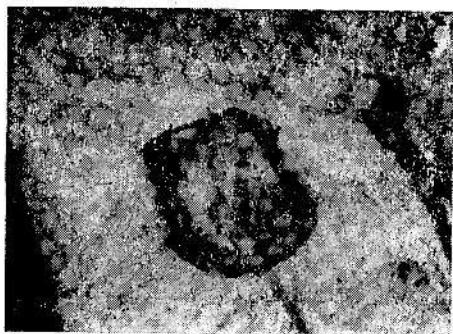

4

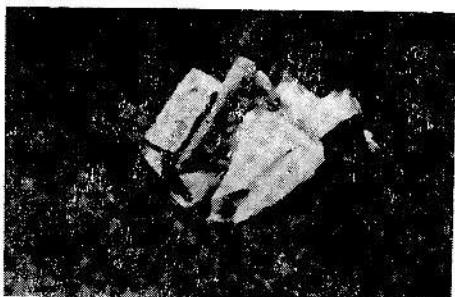

5

PL. III. 1) Vedere generală a săpăturii din S X și S XI, 3) Mormînt în profilul peretelui aflat sub stratul de pămînt arat. 2,4 și 5) Morminte distruse parțial de arătură.

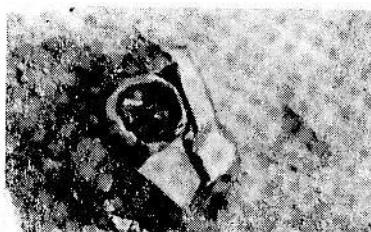
1

2

3 a

3 b

4

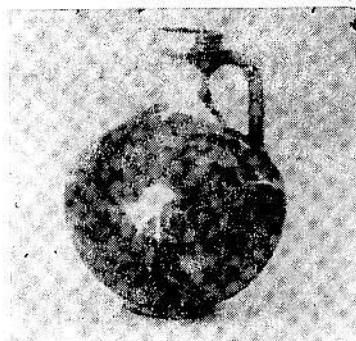

5

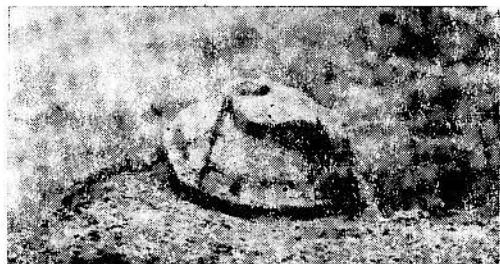
Pl. IV. 1) Mormint cu oase calcinate depuse direct în groapă. 2) Mormint cu oase calcinate depuse în pachet de pietre. 3) Mormint cu urnă fără capac înconjurată parțial de bolovani de piatră. 4) Mormint de inhumare. 5) Mormint cu urnă depusă singură în groapă.

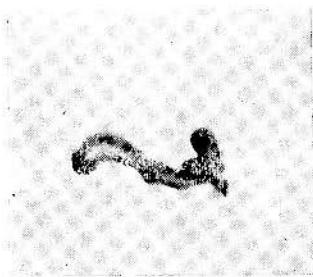
1

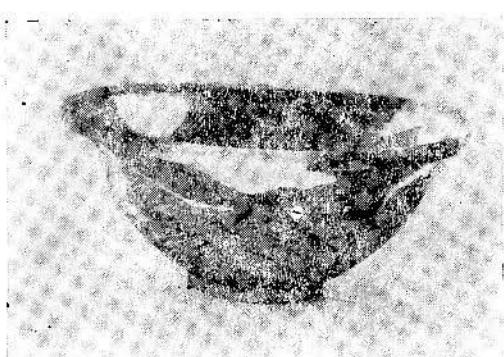
2

3

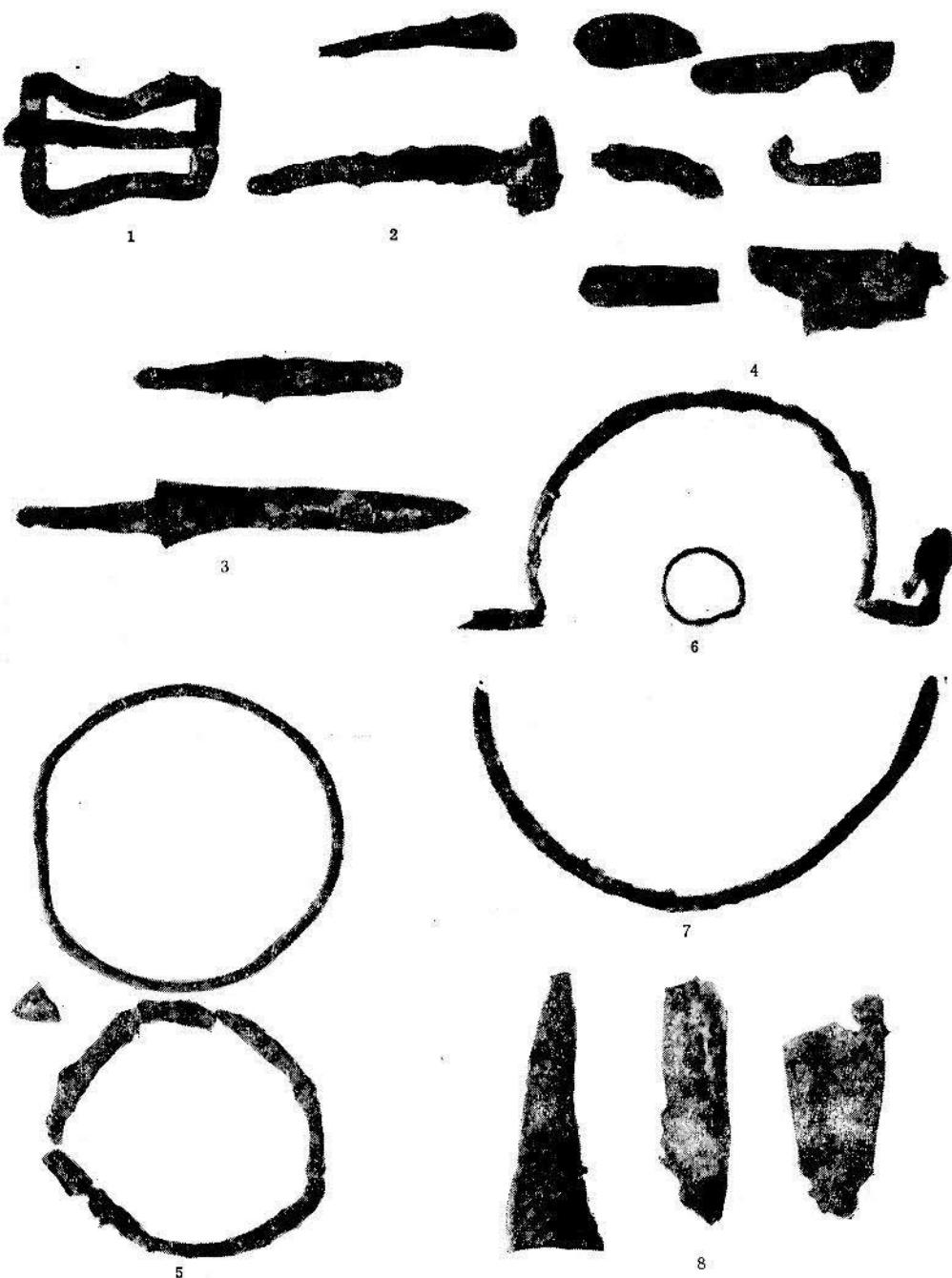

4

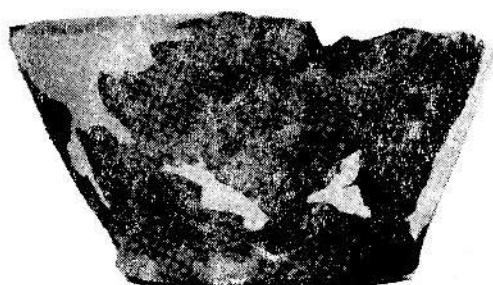

5

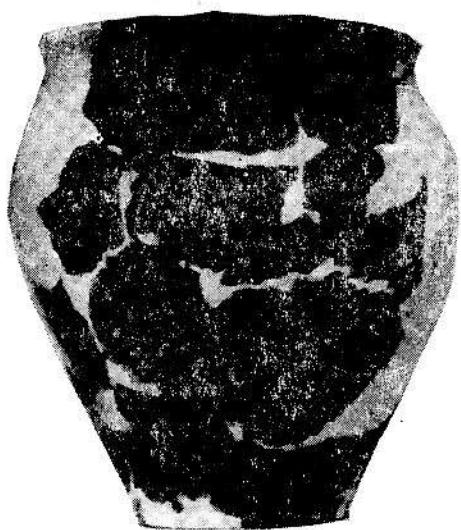
Pl. V 1) Inscriptia descoperita cu ocazia aratuirilor din toamna anului 1961.
2) Ulcior roman, 3) M-5 Cătuia dacică-in-situ. 4) Fibulă de bronz romană descoperită în M 5. 5) Castron roman descoperit lîngă inhumatul din M 12.

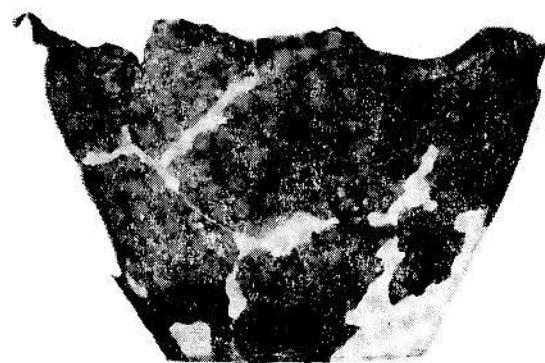
Pl. VI. Obiecte de metal descoperite în interiorul urnelor.

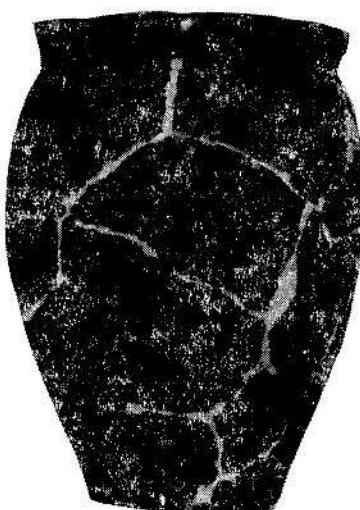
1

2

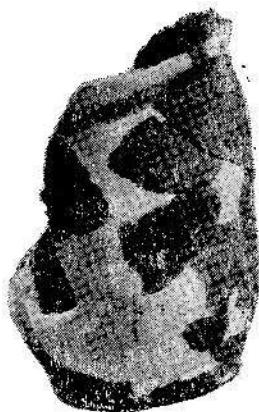

3

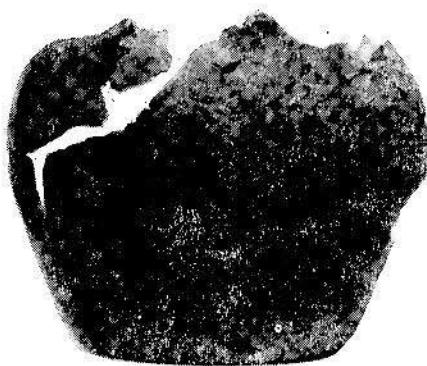

4

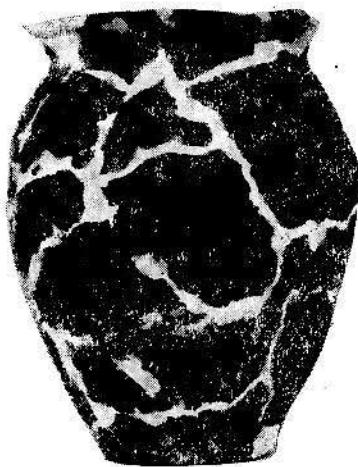
Pl. VII. Vase de tip Monteoru (Praga).

5

6

7

Pl. VII/2.

număr redus de morminte, fără a face o区别 deosebită în ceea ce privește variantele descrise mai sus. El s-a descoperit la M 17, 35, 39, 56 și 99 din prima variantă, la M 15 și 52 din varianta „e” și la M 49 din ultima variantă.

Nu s-a găsit nici un mormint în care oasele depuse în groapă sau urnele să fie protejate de construcții cubice sau paralelepipedice din cărămizi mai vechi refolosite⁷, din chirpici⁸ sau din plăci de gresie⁹.

Dintre mormintele cu urnă face excepție M 5 — unde alături de vasul — urnă care se înscrie în grupul cunoscut în literatura de specialitate de tipul protodridu, s-au descoperit alte două vase de proveniență diferită: un ulcior roman (Pl. V) și o cătuia dacică, ce se datează în sec. II III e. n.¹⁰ (Pl. V).

Deși observațiile din profilul peretelui n-au putut contribui la clarificarea situației întâlnite, ne permitem să facem afirmația că groapa acestui mormint s-a suprapus peste altul mai vechi, din epoca romană și nici decum refolosirea unor obiecte dintr-o perioadă anterioară¹¹, mai ales în ceea ce privește cătuia dacică. Afirmația este susținută și de faptul că la nici un mormint nu s-au descoperit vase de ofrandă alături de urnă.

Mormintele de inhumare sint în număr de patru (M 12, 78, 93 și 129). Ele au fost descoperite în diferite puncte din suprafața cercetată și cu unele deosebiri, atât în ceea ce privește poziția și orientarea lor, cât și asupra inventarului. Mormintul nr. 12 s-a descoperit la adîncimea de 33—60 cm., întins pe fundul unei gropi puțin oblice, ceea ce a permis ca partea inferioară a scheletului să fie distrusă de plug. În apropierea inhumatului s-au descoperit numai două plăci de gresie și un vas distrus în timpul lucrărilor, care se încadreză într-o epocă anterioară (Pl. V.), avind analogii cu castroanele de la Bugeac¹². Nu ne putem pronunța nici în acest caz, datorită deranjamentului care s-a făcut de lucrările agricole, dacă acest vas a constituit inventarul acestui mormint, sau a fost apropiat de osemintele inhumatului de către brâzdarul plugului.

Mormintele 78 și 93, oarecum apropiate, s-au găsit la adîncime mai mare (1, 25 și 1, 10 m), cu osemintele destul de slab conservate și orientare diferită. Primul de la N N V către S S E, iar al doilea în aceeași direcție, dar poziția corpului inversă. Defuncții au fost așezăți în groapă direct de pămînt, întinși pe spate, cu mîinile pe lingă corp (M 93) sau cu o mînă pe piept și alta pe abdomen (M 78) (Pl. IV/4).

⁷ Vlad Zirra, L.C., pl. 2, 3, 4 și 5.

⁸ Idem, L.C. pl. 2, p. 357.

⁹ Idem; B. Mitrea, L.C.

¹⁰ Analogii cu descoperirile din necropola tumulară romană, nepublicate și Alba Iulia: D. Protase, *Santierul arheologic Alba Iulia*, în MCA, VI, 1959, p. 402, fig. 5 (1); Inv. 199, Catalogul muzeului Deltei Dunării — în pregătire — capitol redactat de Bauman Victor. Cătuia dacică are analogii cu descoperirile de la V.: C. Scorpan, *Săpăturile arheologice din asezarea getică de la Bugeac-Valea lui Marinciu*, în Pontice, 2, fig. 16.

¹¹ Vlad Zirra, L.C. argumentează refolosirea obiectelor din epoci anterioare de comunitatea necropolei de la Capul Viilor.

Obiecte de inventar s-au descoperit numai la M 78, care avea pe mîna stîngă două brățări simple, circulare, cu capetele unite, confectionate din : una din bronz și una din fier. Pe piept s-a descoperit o singură mărgea de sticla maronie de forma și mărimea unei boabe de porumb. Sub călciiul piciorului drept i-a fost așezată o placă mică de piatră.

Cel de-al patrulea mormint (M 129), s-a descoperit la adîncimea de 1,05 m, așezat direct în groapă, fără nici un fel de inventar și orientat în poziția S-N. Rămîne ca descoperirile viitoare să confirme contemporaneitatea lor cu cele de incineratie. Prin analogie cu alte descoperiri, putem afirma totuși existența înmormântărilor birituale, în care ritul incinerației rămîne dominant¹².

Desi nu s-a descoperit pînă acum nici o groapă de rug, în suprafața cercetată au apărut o serie de complexe, legate de riturile înmormântărilor¹³, fără să putem da explicații lămuritoare legate de aceste fenomene. Acestea constau din mici platforme de pietre și cioburi de vase de proveniență romană, peste care s-au descoperit bucăți mici de cărbuni.

Asemenea aspecte ne sint cunoscute și în cimitirul de la Capul Viilor¹⁴ și fac parte din practicile rituale. La un singur complex de acest fel s-a descoperit printre fragmentele ceramice, maxilarul inferior de la un ierbivor, fără să fi suferit intervenția focului.

Ceramica descoperită în necropola de la Nalbant cuprinde vase utilizate ca urne. Ea este cunoscută pe o arie foarte largă balcano-dunăreană¹⁵ în care se include și teritoriul dobrorean¹⁶, ca și în partea de nord a țării¹⁷, în necropole și așezări legate de ultima etapă a procesului de formare a poporului român, încadrîndu-se în acel facies al culturii Dridu¹⁸ cu prezențe de tip Monteou¹⁹.

După tehnica de execuție, după formă și ornamentație, ceramica din necropola de la Nalbant cuprinde trei categorii principale :

¹² C. Scorpan, L.C. fig. 35, contemporan deci cu ulciorul roman și cătuia dacică descrisă mai sus.

¹³ Eug. Zaharia, *Săpăturile de la Dridu, contribuție la arheologia și istoria perioadei de formare a poporului român*, Buc. 1967, p. 103—107, unde se dă și o bibliografie bogată ; v : V. Zirra, L.C.

¹⁴ Vlad Zirra, L.C.

¹⁵ Idem.

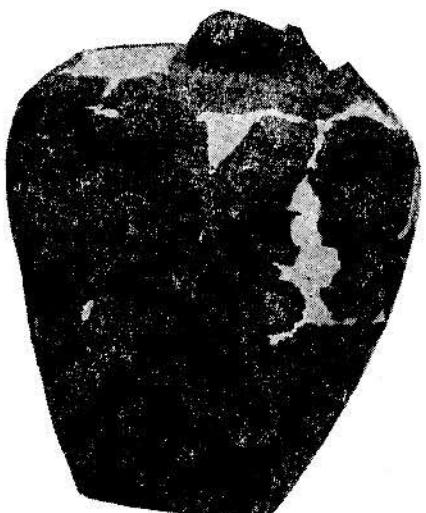
¹⁶ I. Nestor, *Contributions archéologiques au problème des Proto Roumains. La civilisation de Dridu*, în Dacia, N.S., II, 1958, p. 371 și urm.; Idem în Revue Roumaine d'histoire, 3, 1964, p. 383 și urm.; Eug. Zaharia, op. c, p. 7—10 și 97—117; M. Comșa, *Evoluția culturii balcano-dunărene în sec. IX-XI*, I.c., p. 111 și urm.

¹⁷ M. Comșa, *Evoluția culturii balcano-dunărene*, I.c.; v : trimiterile anterioare referitoare la Dobrogea.

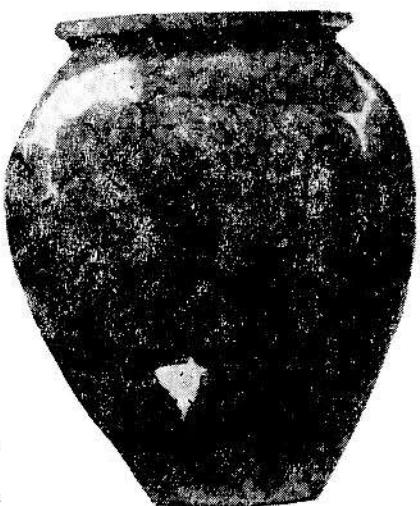
¹⁸ Dan Teodor Contribuții... S.C.I.V., 2, tom 19, 1968, p. 227 și urm. unde se dă și o bibliografie completă asupra problemelor ref. la cultura Dridu, ca și întreaga situație a descoperirilor din epoca feudalismului timpuriu pe teritoriul Moldovei; K. Horedt, *Contribuții la istoria Transilvaniei în sec. IV-XIII*, 1958.

¹⁹ Lucrările citate mai sus de : I. Nestor, Eug. Zaharia, Dan Teodor..

²⁰ Ion Nestor și Eug. Zaharia, *Săpăturile de la Sărata-Monteou din 1955*, în M.C.A., IV, 1957, p. 187—193; Idem, MCA, VII, p. 514.

1

2

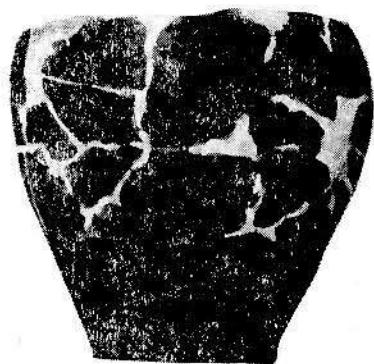

3

4

Pl. VIII. Ceramică ornamentată descoperită în necropola de la Nalbant.

5

6

FIG. VIII/2.

1) Ceramica de tip Praga sau Monteoru este prezentă la 15 morminte. Urnele s-au găsit întregi sau numai parțial datorită distrugerii lor de arătura executată în 1961. Vasele sunt lucrate cu mină sau la roata înceată, dintr-o pastă grosolană amestecată cu cioburi pisate, pietricele și nisip, cu pereții groși și modelația în general, destul de neglijent. Arderea s-a făcut foarte slab, determinându-i o fragilitate foarte mare.

De obicei, vasele lucrate la roata înceată sunt făcute dintr-o pastă mai fină și mai păstrează urmele unui lustru foarte slab. În general ele au un profil piriform, cu umerii mai mult sau mai puțin dezvoltăți, gâtul arcuit, buza teșită și răsfrîntă în afară, având marginea ondulată larg sau ornamentală cu alveole realizate printr-o ușoară apăsare cu degetul. (Pl. VII).

2) A doua categorie și cea mai numeroasă o formează vasele cu decor (Pl. VIII—XIII). Ele sunt lucrate la roata înceată din pastă cu nisip, pietricele și cioburi pisate arse inegal la temperatură joasă. Din această cauză miezul are o culoare cenușie închisă, iar fâtuiala peretilor pe ambele fețe, devine gri-gălbui sau cărămizie spre roz.

Ele au o formă numită în literatura de specialitate de tip borcan, fără toarte cu umerii mai mult sau mai puțin proeminenți, cu gâtul scund și arcuit. Buza este teșită sau arcuită în afară, având marginea rotunjită sau dreaptă, în unele cazuri canelată și orientată oblic sau vertical.

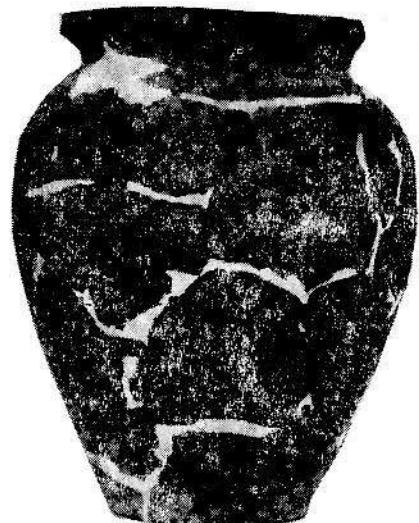
Decorul este realizat prin incizii adâncite sau foarte fine, făcute cu peptenele în pasta moale.

Ornamentarea este foarte variată, prin realizarea de numeroase combinații de linii orizontale sau în val, ce pornesc din jurul gâtului pînă aproape de fund. În cele mai multe cazuri ele sunt în formă de benzi orizontale ce alternează cu benzi de linii în val. S-au descoperit și vase ornamentate cu fascicole verticale și oblice sau cu impunături. Acestea din urmă apar numai în asociație cu benzile de linii orizontale sau în val.

Acest decor cu benzi de linii în val și cu impunături ne apare la unele vase și în interiorul buzei, iar la altele marginca acestora este ornamentată cu linii oblice în ambele sensuri și care se suprapun. Au fost descoperite și vase-borcan, de dimensiuni mai mici, ornamentate cu benzi de linii frînte sau un joc de benzi orizontale alternind cu benzi de linii frînte. La acest din urmă vas, benzile de linii orizontale au fost întrerupte la partea inferioară, la distanțe aproape regulate, prin netezirea pastei crude de pe suprafața vasului. (Pl. VIII/6, și în desen P 1). Pe fundul unor vase s-au imprimat formele unor ștampile. (Pl. XIV).

3) A treia categorie o constituie ceramica din pastă fină, de culoare gri, lucrate tot la roata înceată de mină. Acestea au același format de oală-borcan, fără toarte, decorate cu linii lustruite (Pl. IX/6). Din această grupă s-au descoperit numai două urne.

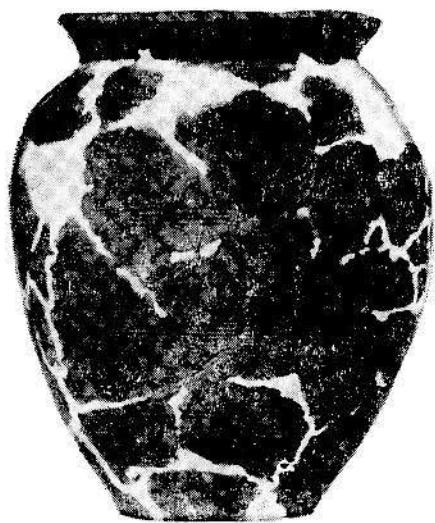
Celelalte vase pe care le-am menționat că au cu totul o altă origine (castronul, ulciorul roman cu fibula de bronz și cătuia dacică (Pl. V/2, 3, 4 și 5) ca și inscripția care s-a descoperit în timpul arăturilor

1

2

3

4

Pl. IX. Ceramică ornamentată descoperită în necropola de la Nalbant.

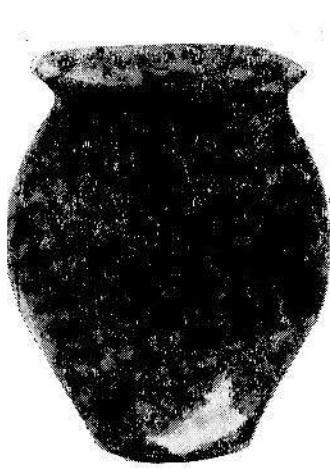

5

6

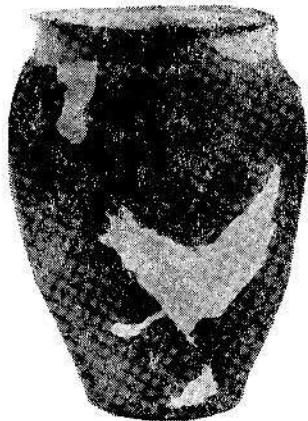
Pl. IX/2.

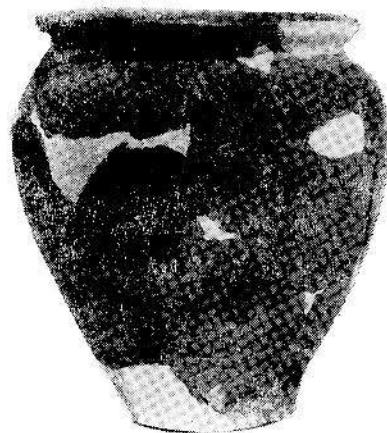
1

2

3

4

Pl. X. Ceramică ornamentată descoperită în necropola de la Nalbant.

5

6

Pl. X/2.

din 1961 (Pl. V/1), le considerăm cu totul străine de comunitatea căreia îi aparține cimitirul descris mai sus. Fie că ele au ajuns incidental pe locul ocupat de această necropolă, fie că aparțin altor complexe arheologice nedescoperite încă. În nici un caz ele nu au putut fi refolosite de populația acestei comunități. Inventarul depus peste oasele calcinate, este în general săracăcios. El este format din bucăți de lame de cutite din fier, virfuri de săgeți din fier și fragmente de brătări, eventual inele de țimplă și coliere ori toartă de căldărușă, lucrate din bare de fier, cu secțiunea rotundă și patrată răsucită (Pl. VI). Acestea din urmă au analogii cu descoperirile din cimitirul nr. 1 de la Satu Nou²¹, Salon²² și Ivahniki (U.R.S.S.)²³ și sunt dateate în a doua jumătate și chiar către sfîrșitul sec. al IX-lea²⁴.

Complexul arheologic de la Nalbant se înscrie în lista numeroaselor descoperiri care au constituit subiectul unor ample cercetări, a unor minuțioase analize²⁵ legate de evoluția culturii materiale carpato-balcanice din perioada feudalismului timpuriu-etape finală a procesului de formare a poporului român. El are analogii în primul rind cu descoperirile de la Histria (Capul Viilor)²⁶, Satu Nou²⁷, Castelul²⁸, Iléana-Podari²⁹, Gostinu și Ghizdaru³⁰, Alexandria și Olteni³¹, Sultana³² etc. ca și cu cele din Moldova³³ și Transilvania³⁴, care se încadrează din punct de vedere tipologic și comparativ în conținutul acelei culturi, cunoscută în literatura de specialitate cu numele de cultura Dridu³⁵, luată în ansamblul evoluției ei cu etapele ante și post Dridu³⁶.

²¹ B. Mitrea, *Santierul arheologic Satu Nou*, în MCA, VII, p. 557, fig. 6/4 ; M. Comșa, *Evoluția culturii balcabo-dunărene...* I.c.p. 114.

²² M. Comșa, *Evoluția...* SCIV, I, 1963, p. 114.

²³ Idem.

²⁴ Idem.

²⁵ I. Nestor, *Contributions archéologique au problème des Proto-Roumains*, I.c., idem lucrările citate mai sus referitoare la cultura Dridu ; Eug. Zaharia, *Săpăturile de la Dridu*, I.c. ; Dan Teodoru, I.c. Un punct de vedere diferit asupra originii ceramicii decorative, vezi M. Comșa, *Unele concluzii istorice pe baza ceramicii din sec. VI-XII*, în SCIV, VIII, 1957, p. 274 și urm. ; Cf. idem, în SCIV, IX, 1958, p. 73 și urm. ; Cf. idem, în SCIV, X, 1, 1959, p. 65 ; v : B. Mitrea, *Santierul arheologic Satu Nou*, în MCA VII, p. 556 și 558 unde face o remarcabilă documentare asupra materialului autohton de la Satu Nou, fără să excludă influențele slavă și protobulgară.

²⁶ Vlad Zirra, L.C. ; vezi rapoartele de la Histria din MCA, IV, 1957, MCA, V, MCA, VI.

²⁷ B. Mitrea, I.C. referitoare la Satu Nou.

²⁸ M. Comșa, A. Rădulescu și N. Hartuchi, L.C.

²⁹ Vlad Zirra, L.C.-MCA, V, p. 505.

³⁰ D. Berciu, I.C., MCA, VII, p. 294.

³¹ C. Preda, L.C. în MCA, VII, p. 508—509 ; Idem MCA, VI, 1959, p. 261, cap. II.

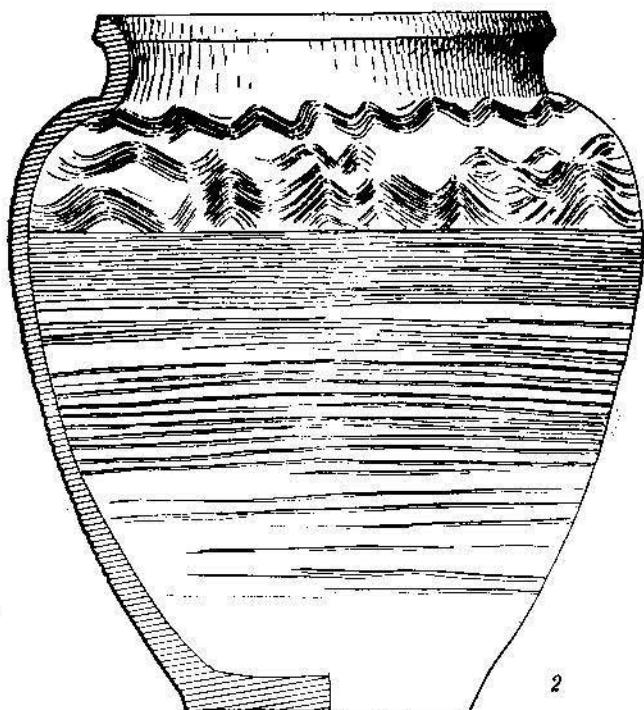
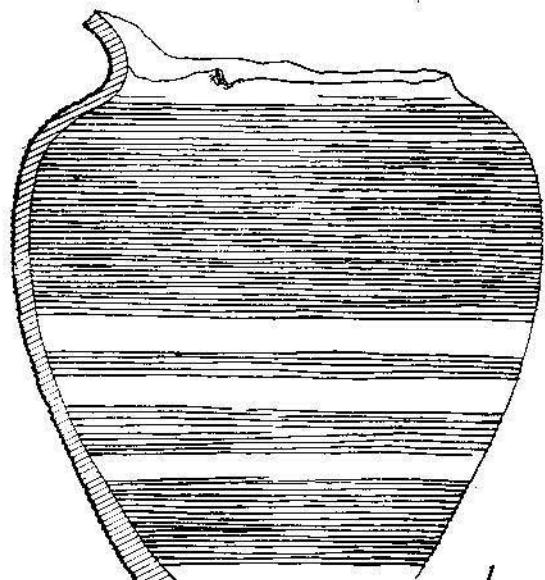
³² B. Mitrea, L.C., MCA VIII, 1962, p. 667.

³³ Dan Teodor, L.C., SCIV, 2, tom. 19, 1968.

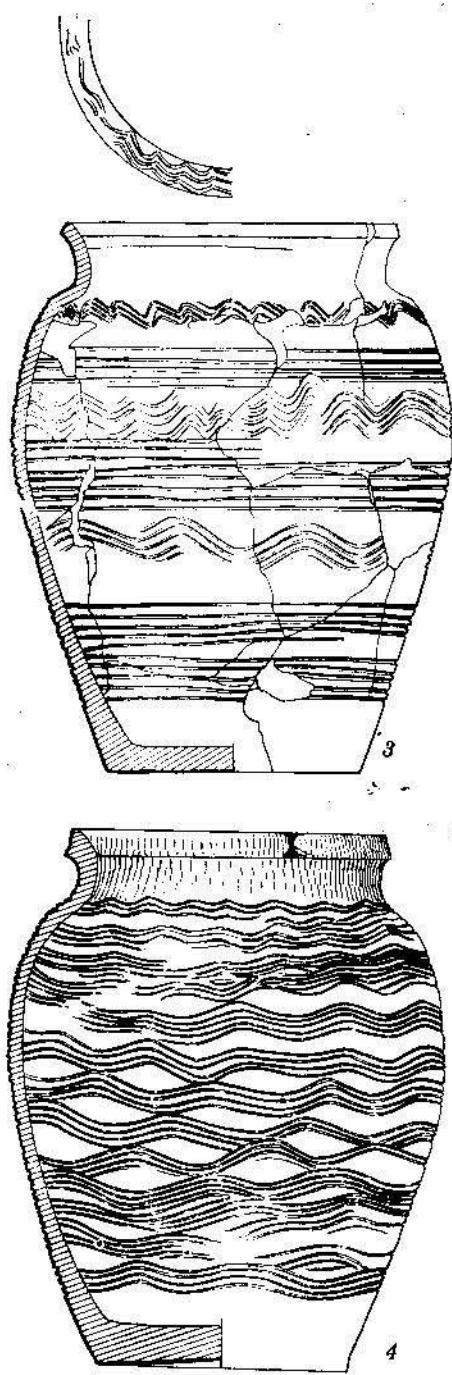
³⁴ K. Horedt, L.C.

³⁵ I. Nestor, *Les données archéologiques*, I.c.

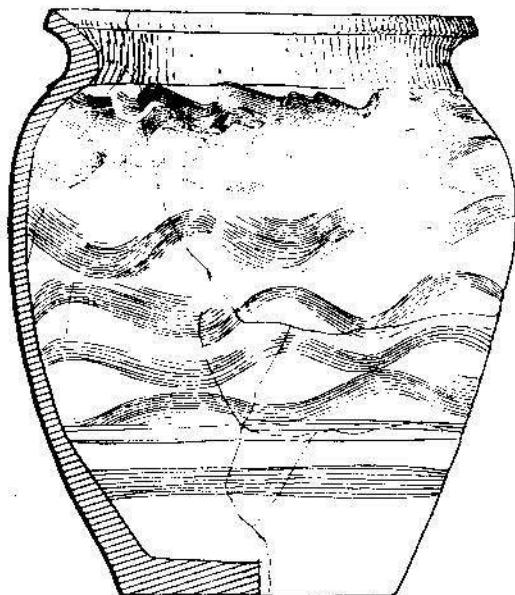
³⁶ Eug. Zaharia, Op. c. ; V : Dan Gh. Teodor, L.C. p. 227 și urm.

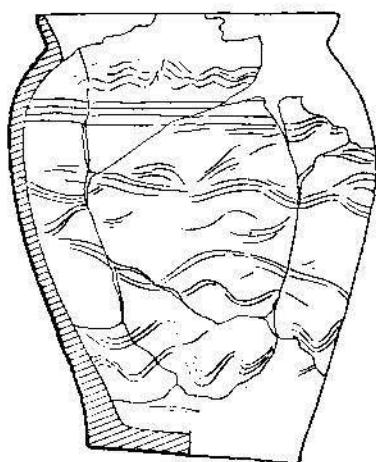
Pl. XI. Ceramică ornamentată descoperită în necropola de la Nalbant.

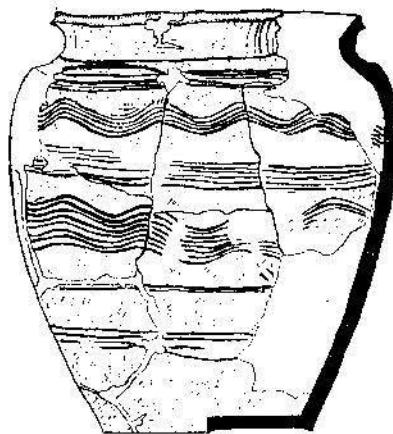
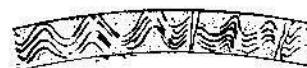
Pl. XI

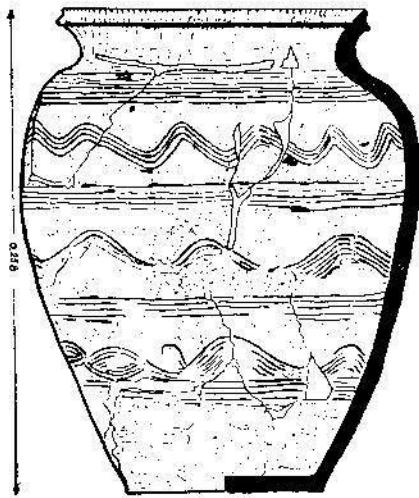
5

6

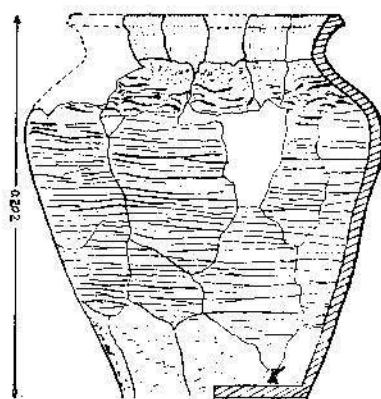
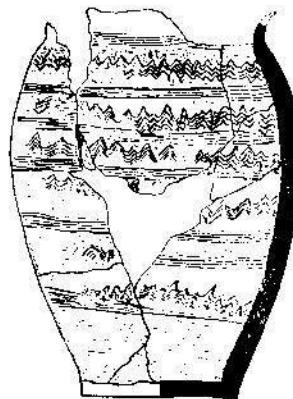
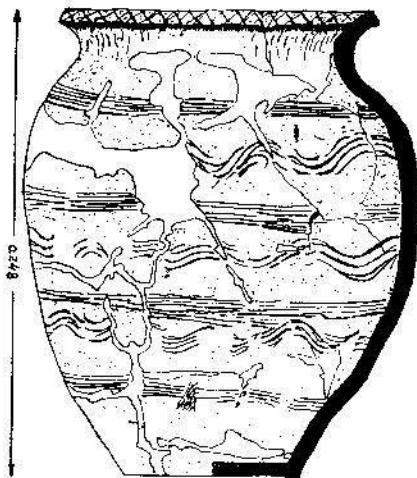
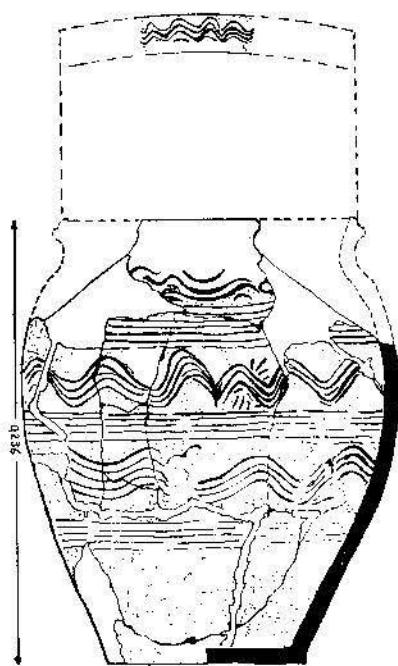

7

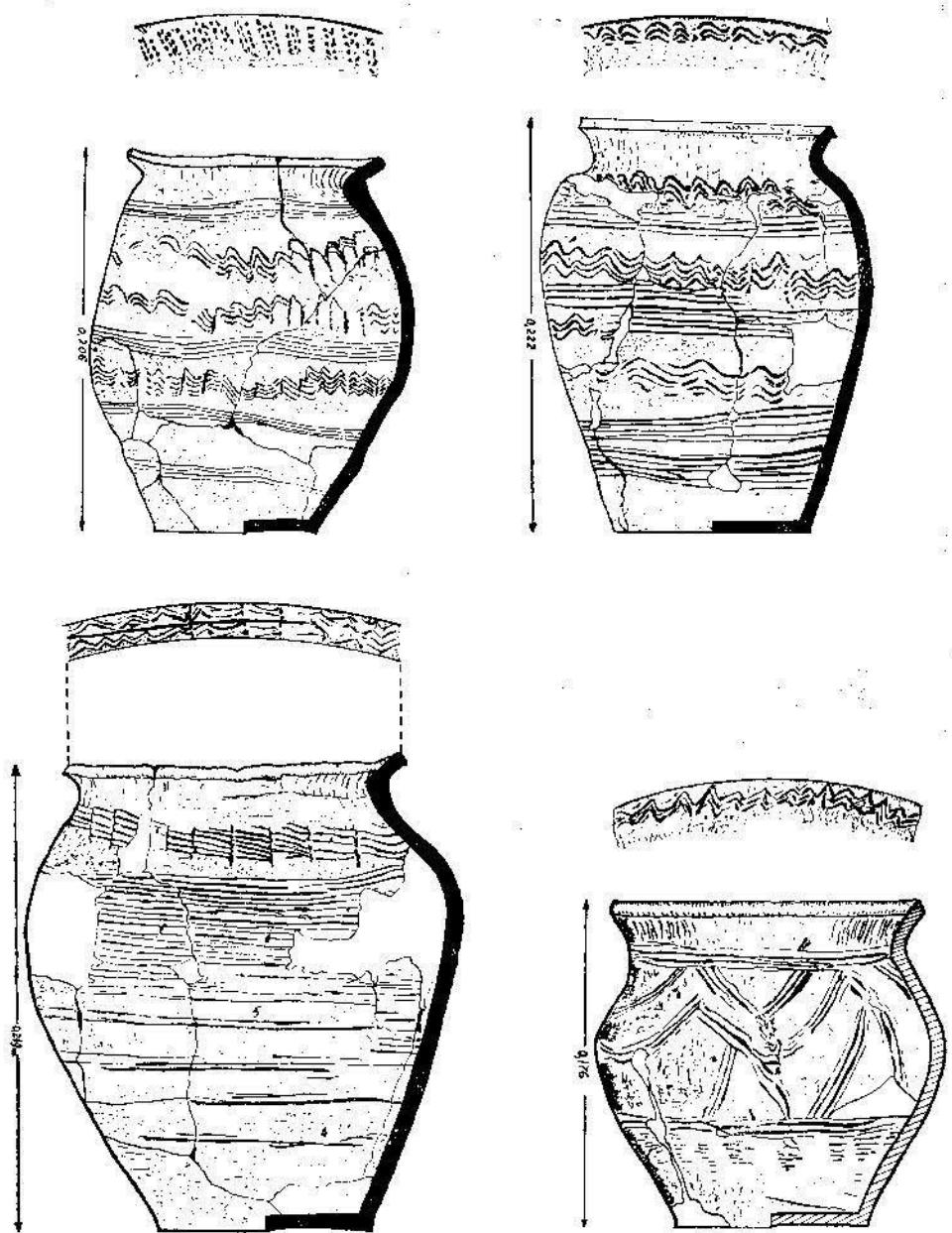

8

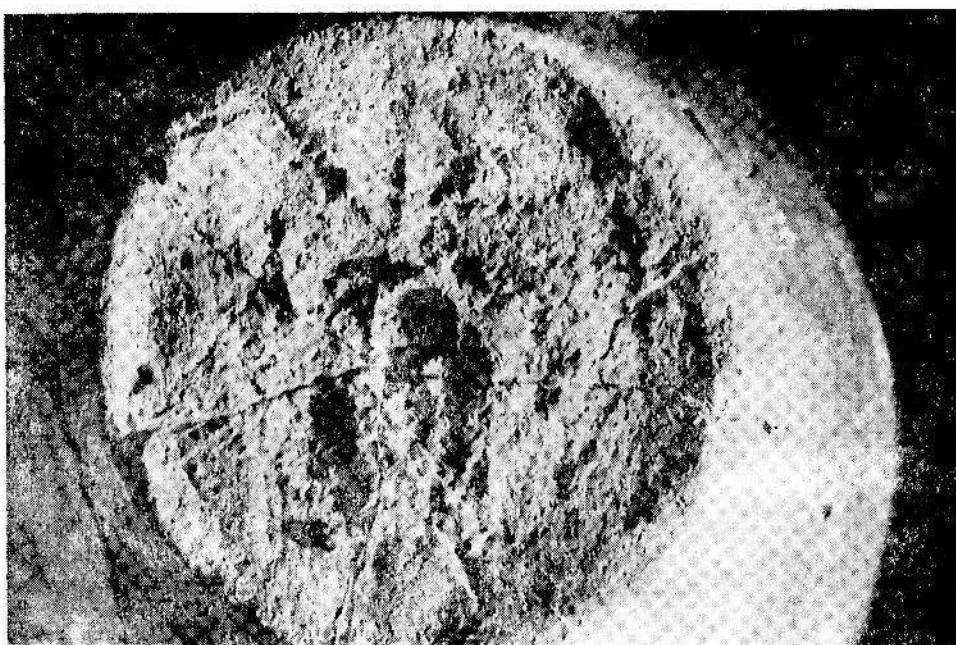
Pl. XI

Pl. XII.

PL. XIII.

Pl. XIV. Forme de ștampile de pe fundul vaselor ornamentate.

Descoperirile cele mai vechi din cimitirul de la Nalbant nu pot fi studiate independent de cele cunoscute la Sărata-Monteoru³⁷, ca și de celealte unde se face cunoscută și prezența slavilor³⁸.

Dacă facem o statistică a mormintelor descoperite pînă acum în cadrul acestei necropole, ele pot fi repartizate astfel :

a) 11 morminte de incinerație cu osemintele depuse direct în groapă, cu sau fără pachet de pietre, însoțite sau nu de inventar. Acest tip de morminte sunt atribuite populației româno-slave și sunt dateate cel mai devreme în sec. al VI-lea și chiar sec. VII³⁹ din vremea culturii Ipotești—Cindești.

b) 15 morminte de incinerație cu urne din categoria ceramicii de tip Monteoru. Această ceramică spartine unei comunități de origine slavă și se înscrie în limitele sec. al VII-lea⁴⁰.

c) 111 morminte cu urnă, care prin analiza tehnicii de execuție a vaselor urnă, prin forma și ornamentația lor, se înscriu în aria culturii protodridu, avînd analogii cu precădere cu cimitirul de la Capul Viilor și Satu Nou. Descoperirile menționate în această categorie se datează în limitele veacurilor VIII și IX⁴¹.

d) Prezența celor 4 morminte de inhumare pot apartine de asemenea populației românice sau de altă origine etnică. Ele pot fi atribuite în același măsură unei populații românice locale influențate mai puternic de creștinism sau cu rezerve, ele pot fi atribuite unui grup bulgar care practica în mare măsură ritul inhumării și chiar unui grup slav care trecuse la creștinism, deși este exclusă prezența unui grup mic de străini în sinul unei comunități mari de alt neam. O determinare în timp a lor nu poate fi făcută prin analogie cu celealte cimitire birituale din secolele VII—X⁴².

Aceste descoperiri, analizate în ansamblul lor, atât în ceea ce privește ritul și ritualul întîlnit, ca și materialul descoperit aduc o contribuție, alături de celealte, la cunoașterea acelui proces de formare a poporului român⁴³.

Rămîne ca viitoarele descoperiri să elucideze problema existenței la Nalbant a unui cimitir ce se poate încadra în limitele unei perioade destul de lungi — sec. VI—IX, ca și limita celui din perioada romană.

³⁷ I. Nestor și Eug. Zaharia, *Săpăturile de la Sărata-Monteoru*, I.c.

³⁸ B. Mitrea, L.C., vezi MCA, VII, p. 556—558.

³⁹ I. Nestor, *La nécropole slave*, I.c.p. 289—295; M. Comșa, *Slavii pe teritoriul R.P.R.* I.c.p. 65.

⁴⁰ I. Nestor și Eug. Zaharia, L.C., MCA, IV, 1957, p. 188 și urm.

⁴¹ V: Comunicările referitoare la descoperirile similare citate mai sus.

⁴² Eugenia Zaharia, *Săpăturile de la Dridu. Contribuție la arheologia și istoria perioadei de formare a poporului român*, Buc. 1967, p. 117, unde se face o analiză amănunțită a acestui aspect ritual.

⁴³ În conformitate cu datele statistice menționate la fiecare tip de morminte și după tipurile de vase ceramice.

LA NECROPOLE FEODALE-PRIMITIVE DE NALBANT

Le complexe archéologique découvert dans la commune Nalbant, département de Tulcea est situé à environ 2 Km nord-ouest du village, sur un versant doux dénommé „La Taptic“ (Planche I).

Les fouilles entreprises en 1961, 1962 et 1967 ont permis à investiguer une superficie de 2540 mètres carrés, en découvrant 141 tombeaux.

Ils témoignent de la présence d'une nécropole plane, birituelle, datant de la période du haut féodalisme.

Les inhumés des quatre tombeaux ont été rangés dans des simples fosses, à une profondeur moyenne de 1 à 1,10 m, orientées en différentes positions, dépourvues des constructions protectrices, sans inventaires.

Une seule sépulture fait exception, dans laquelle on a trouvé : deux bracelets simples (un en bronze et l'autre en fer — Pl. VI) au bras gauche de l'inhumé et une perle en verre sur sa poitrine.

Aux tombeaux d'incinération on remarque deux formes rituelles :

a) Tombes à os calcinés, déposés directement dans la fosse, avec ou sans inventaire. On a découvert aussi des tombes où les os calcinés ont été introduits dans un amas de grosses pierres. Onze sépultures de ce type ont été enrégistrées.

b) Les tombes à urne sont les plus nombreuses, atteignant le chiffre de 126. On distingue plusieurs variantes de ce type : des tombes à urne seule déposée dans la fosse ; à urne à couvercle en plaque de pierre ; à urne à couvercle entourée d'un à quatre pierres ; urne sans couvercle et un à quatre pierres autour d'elle ; urne introduite dans un amas de pierres.

La céramique du complexe appartient à deux grande divisions :

a) Pots façonnés à la main et à la roue lente, type Prague ou Montéorou, en pâte grossière mélangée à la verre pilée, cailloux et sable, à parois épaisse et assez négligemment modelées (Pl. VII).

b) Pots-bocaux façonnés à la roue lente, en pâte poreuse, inégalement cuits à basse température, décorés à bandes formées par lignes horizontales et ondulées. Une ornementation très variée a été obtenue grâce à de nombreuses combinaisons de lignes horizontales, obliques et ondulées.

c) On y découvrit aussi trois pots : une cruche, une écuelle et un brûle-encens aussi bien qu'une inscription (Pl. V), que l'auteur attribue à un autre complexe de la période romaine et romano-byzantine (l'inscription).

Datation de la nécropole : Les tombes d'incinération à os déposés directement dans la fosse sont attribués à une population slave et s'incluent dans la deuxième moitié du VIe siècle de notre ère.

Les tombes à urne type Prague ou Montéorou se placent dans les limites du VIIe siècle et sont aussi attribuées à une population slave.

Les tombeaux d'incinération à urnes en pots décorés sont attribués à la population locale proto-roumaine, qui s'inscrit dans la zone de culture Dridu, la phase proto-Dridu — VIIIe et IXe siècles.

Les tombes d'inhumation appartiennent à la même période, VIIe — Xe siècles.

Le complexe archéologique de Nalbant reflète l'aspect socio-culturel d'assimilation du groupe infiltré d'origine slave, par la population autochtone romane. Il présente des analogies avec tous les autres complexes qui s'inscrivent dans la zone de la culture Dridu, la phase proto-Dridu et se rattache à l'étape finale du processus de formation du peuple roumain.